

Educació visual i plàstica

DIBUIX ARTÍSTIC

SÈRIE DISSENYA

NIVELL
III
ESO

El quadern **Dibuix artístic III** per a l'ESO és una obra col·lectiva concebuda, dissenyada i creada al Departament d'edicions educatives de Grup Promotor / Santillana, dirigit per **Teresa Grence Ruiz i Pere Macià Arqué**.

En la realització han intervingut:

IL·LUSTRACIÓ

ARTIMAGOS

Irene Areal

Antonio Casado

Juan Carlos Carmona

Eduardo Estrada

Elías González

Pedro Guillén

Esther Lecina

Francisco Solé

José María Valera

TEXT

ARTIMAGOS

EDICIÓ

Gemma Comas Cortijo

Elena Alonso Talavera

EDICIÓ EXECUTIVA

Montserrat Herrero González

DIRECCIÓ DEL PROJECTE

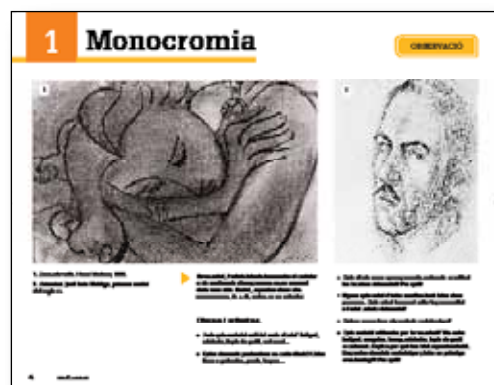
Lourdes Etxebarria Orella

Dibuix artístic III ESO

Aquest quadern és una proposta pedagògica de Grup Promotor/Santillana Educación per a l'Educació Secundària Obligatoria. Està organitzat en sis unitats, en les quals es desenvolupen les competències per a l'àrea de Dibuix artístic.

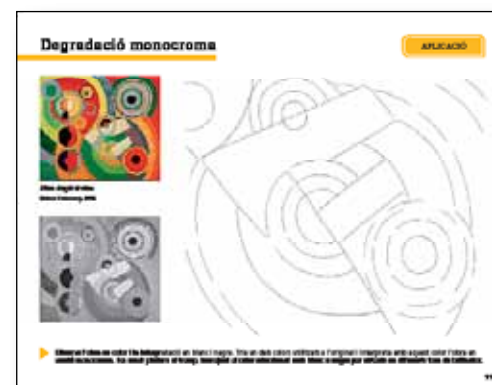
Cada unitat està formada pels apartats següents:

El desenvolupament del tema

En aquestes pàgines trobaràs la presentació dels continguts començant amb una guia d'observació aplicada a un model artístic o plàstic, que es complementa amb una breu informació teòrica sobre el tema i les tècniques que es desenvolupen en la unitat.

Aquestes pàgines tenen el propòsit de fomentar la **competència artística i cultural**.

Les activitats d'aplicació i creativitat

Són exercicis per aplicar el que s'ha après durant l'exposició dels temes.

Quan facis aquestes activitats desenvoluparàs la **competència d'autonomia, iniciativa i emprenedoria**.

Les activitats de pràctica

Són exercicis en què s'expliquen pas a pas i de manera gràfica els processos de dibuix, amb l'objectiu que consolidis el que has après en l'explicació dels continguts.

Quan facis aquestes activitats desenvoluparàs la **competència d'aprendre a aprendre**.

Galeria

Està formada per reproduccions d'obres artístiques, gràfiques, plàstiques i de disseny, amb comentaris referents al tema de la unitat.

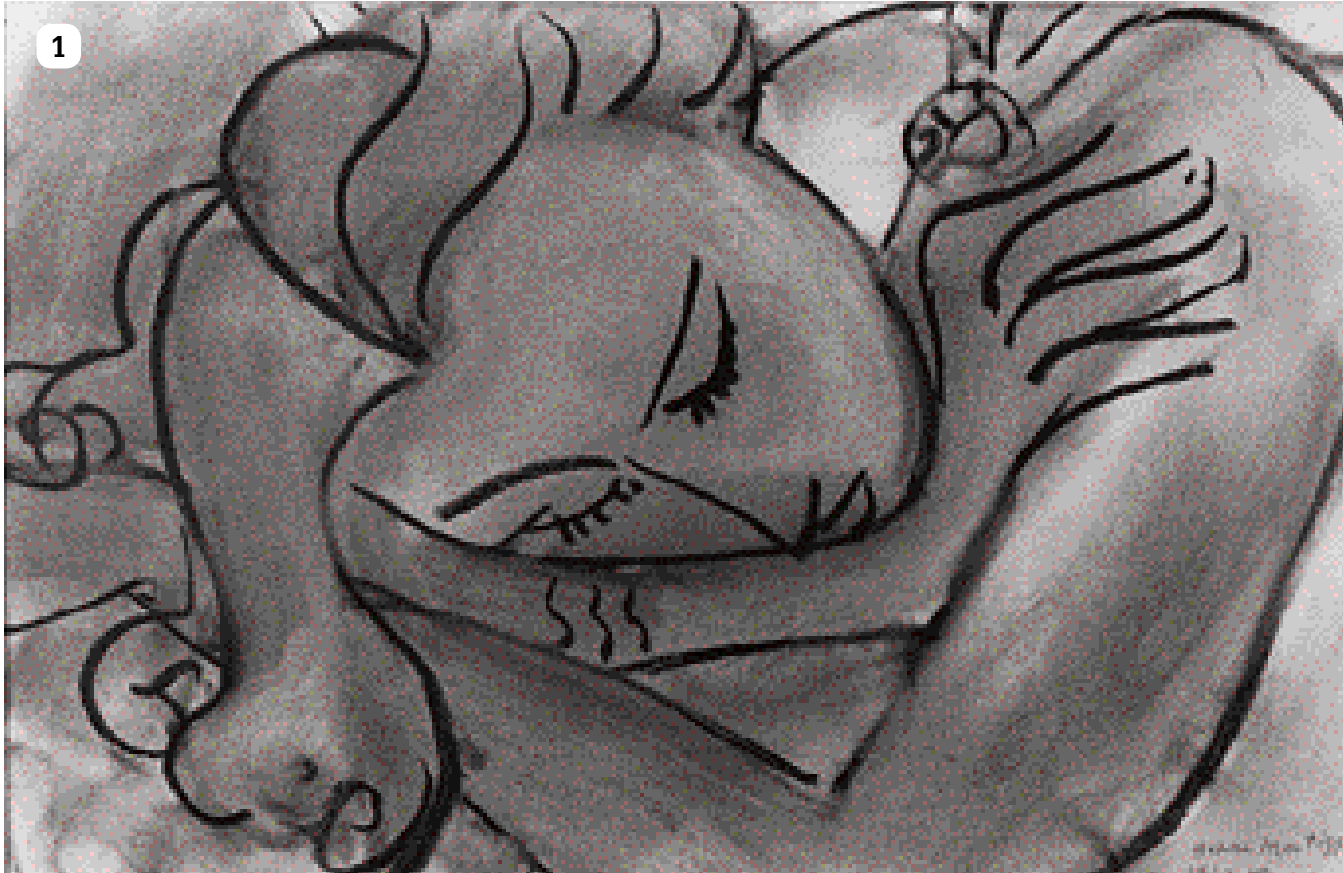
Reflexionaràs sobre els elements constitutius de l'Educació plàstica, visual i audiovisual en diferents àmbits, de manera que desenvoluparàs la **competència social i ciutadana** i la **competència artística i cultural**.

Índex

	CONTINGUTS		CONTINGUTS
1 Monocromia Pàg. 4	• Dibuixos amb un sol color. • El bolígraf. • La sanguina i el difuminat. • El llapis de grafit. • La grisalla. • Alt contrast. • Degradació monocroma. • L'esbós.	4 Interpretar imatges Pàg. 34	• Versionar obres plàstiques. • Interpretació cromàtica. • Interpretació de les formes amb plans. • Anamorfosi. • Distorsió d'imatges. • Canvi de tècnica. • Interpretació d'una idea. • Proporció de la figura humana.
2 Policromia Pàg. 14	• Dibuixos en color. • Llapis de colors. • Retoladors de color. • Taques d'aquarel·la. • Ceres de colors. • Siluetes: emmascarament i polvorització. • Tècniques mixtes: ceres i tinta. • Materials artístics reciclats.	5 El disseny gràfic Pàg. 44	• Conceptes bàsics del disseny gràfic. • El logotip. • El fullet. • Disseny d'una lletra. • Coberta de CD. • El cartell. • La il·lustració. • La tipografia.
3 Art i moviment Pàg. 24	• Representació plàstica del moviment. • Composició dinàmica. • Il·lusió òptica. • Descomposició de la imatge. • Moviment sobre fons continu. • Anàlisi d'elements cinètics. • Disseny d'elements cinètics. • El moviment en l'art.	6 L'animació Pàg. 54	• Procés creatiu d'una animació. • Animació d'un dibuix esquemàtic. • Analitzar animacions. • Fotogrames clau. • Seqüència 1: l'<i>storyboard</i> o guió il·lustrat. • Seqüència 1: el fons. • Seqüència 1: el personatge. • Personatges d'animació.

1 Monocromia

OBSERVACIÓ

1. *Dona adormida*. Henri Matisse, 1949.

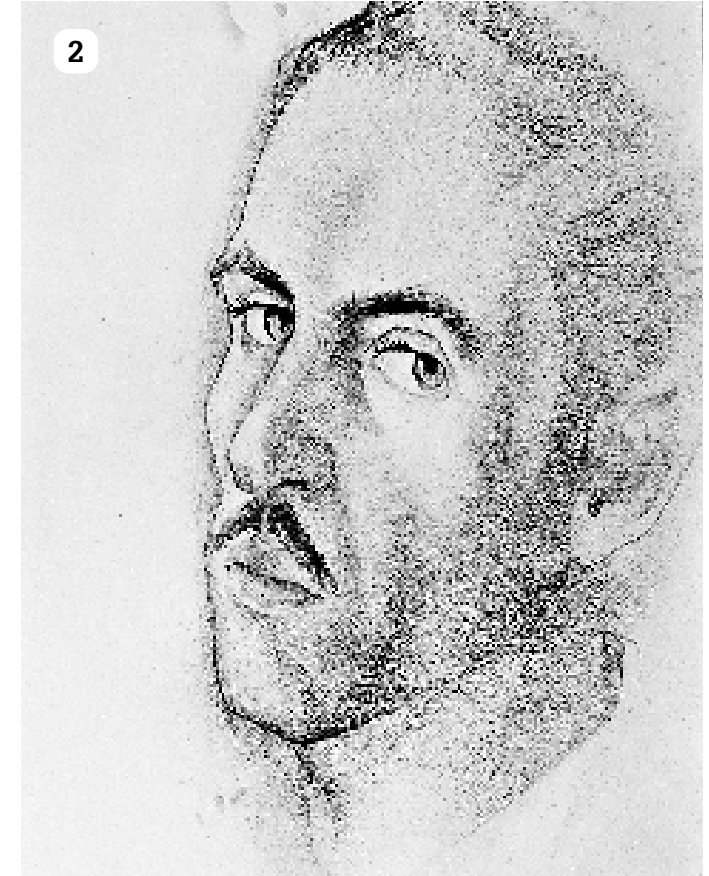
2. *Autoretrat*. José Luis Hidalgo, primera meitat del segle xx.

En un retrat, l'artista intenta transmetre el caràcter o els sentiments d'una persona en un moment de la seva vida. Sovint, aquestes obres són monocromes, és a dir, es fan en un sol color.

Observa i reflexiona.

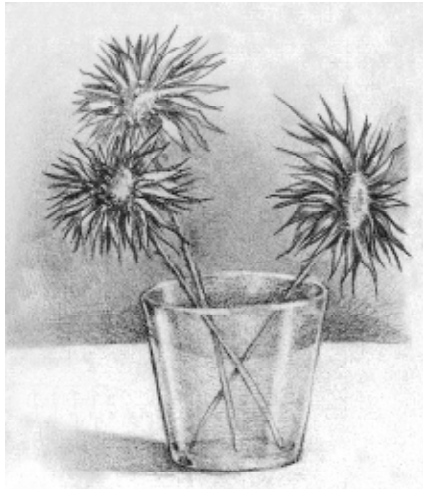
- Amb quin material està fet cada dibuix? Bolígraf, retolador, llapis de grafit, carbonet...
- Quins elements predominen en cada dibuix? Línies fines o gruixudes, punts, taques...

- Quin dibuix creus que representa amb més exactitud les faccions del model? Per què?
- Digue's quin estat d'ànim semblen tenir totes dues persones. Quin retrat transmet millor la personalitat o l'estat anímic del model?
- Quines sensacions et produeix cada imatge?
- Quin material utilitzaries per fer un retrat? Tria entre bolígraf, sanguina, tremp, retolador, llapis de grafit o carbonet. Explica per què has triat aquest material. Empraries el mateix material per pintar un paisatge o un bodegó? Per què?

Dibuixos amb un sol color

Els materials més utilitzats per al dibuix monocrom o en un sol color són el llapis de grafit, la sanguina, el tremp, el carbonet, el bolígraf i el retolador.

Llapis
de grafit

- Els **llapis de grafit** poden tenir les mines de duresa diferent. Els tous es marquen amb la lletra B i els durs, amb la lletra H. Darrere de la lletra s'afegeix un nombre per indicar el grau de duresa del grafit: B1 és semitou, B8 és molt tou, H1 és dur i H9 és molt dur. Els durs es fan servir més per a dibuix tècnic i per encaixar, i els tous, per a dibuix artístic, ja que permeten el difuminat i l'ombreig.
- El **carbonet** és un carbó vegetal que es ven en forma de barres de diferents diàmetres (fines, mitjanes i gruixudes) i amb diferents dureses (tou, mitjà i dur). És menys precís que el llapis i s'utilitza traçant línies i difuminant en forma de taques. Quan s'aplica se'n desprenen partícules, per la qual cosa cal anar amb compte en manipular l'obra per no esborrar-la ni tacar-se.

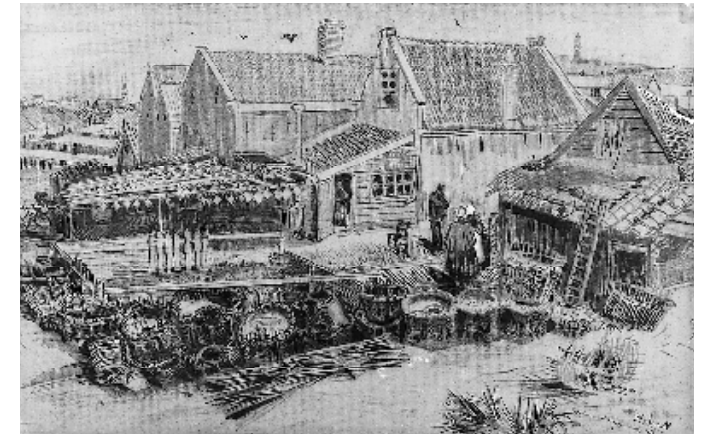
- Es considera **ploma** l'obra que s'ha fet amb un instrument que aplica qualsevol tipus de tinta, incloent-hi el bolígraf, el retolador... La dificultat d'esborrar-la obliga a fer el dibuix amb molta seguretat.
- La **sanguina** és un llapis de color vermellós i sovint es combina amb guix blanc sobre fons de paper de color. S'utilitza molt per fer retrats.

Sanguina

Materials per utilitzar en aquesta unitat:

- Tremp, bolígraf, sanguina, llapis de grafit, tinta xinesa, pintura al tremp i guix blanc.
- Goma d'esborrar.

Ploma

Assecador de peix.
Vincent van Gogh, 1882.

Realització d'un dibuix monocrom

Pas 1. Es tracen les línies que descriuen l'estructura general del model i s'encaixa el motiu sense detall.

Pas 2. S'hi inclouen alguns dels detalls característics, fent un esbós de les formes definitives.

Pas 3. Se'n completen els detalls i s'hi apliquen els contrastos entre llum i ombra.

El bolígraf

PRÀCTICA

Pista

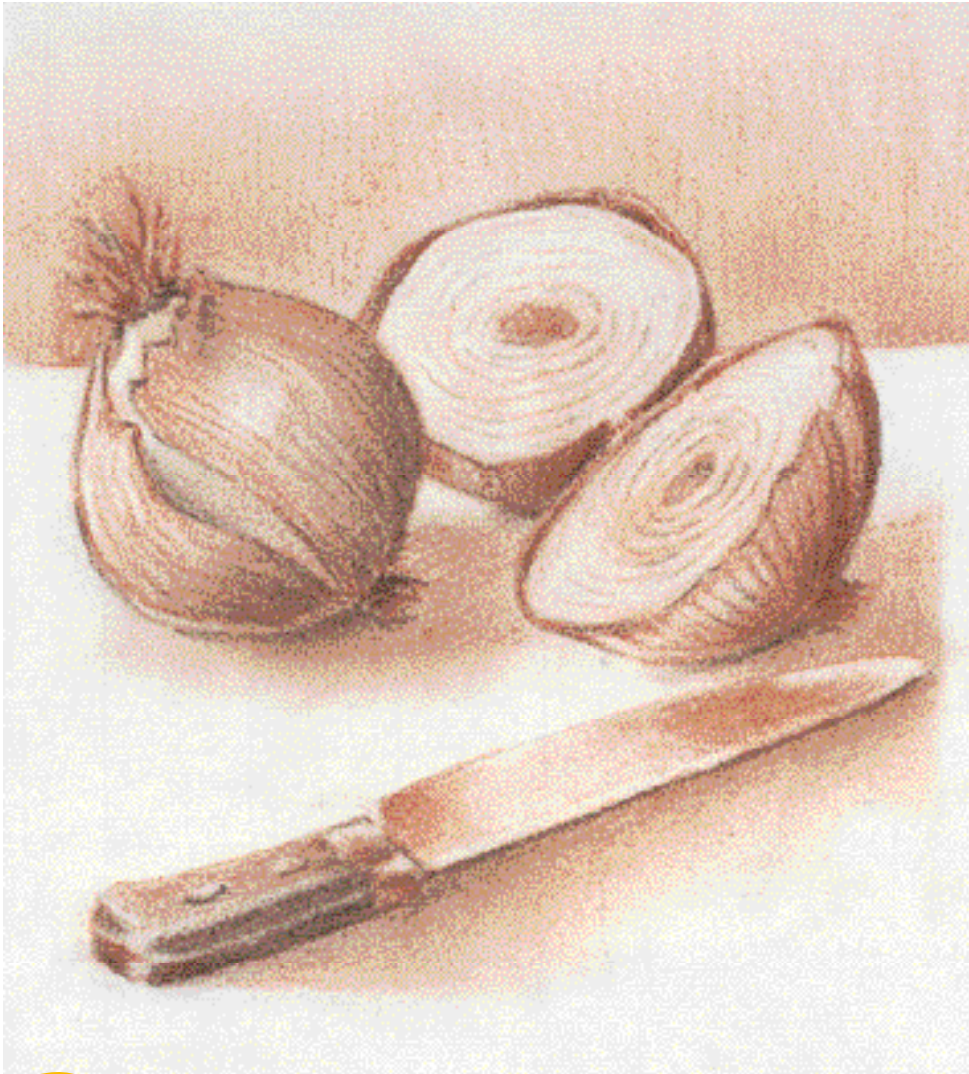
Es reserva el blanc del paper per a les zones clares. Per realçar el contrast entre el primer pla i el fons, s'hi afegeixen traços més definits en els plans propers i es tracen línies més separades i menys pronunciades al fons.

Completa el dibuix utilitzant diferents tipus de ratllat amb bolígraf del color que vulguis.

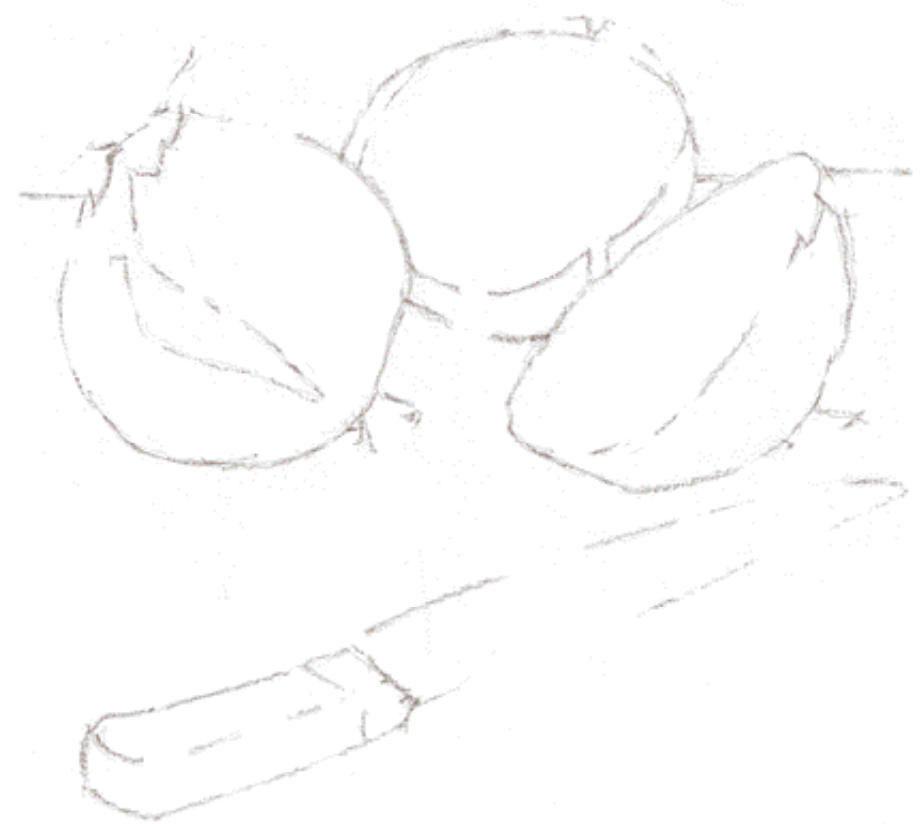
La sanguina i el difuminat

PRÀCTICA

Pista

Es pot aprofitar la poca duresa de la sanguina per destacar els volums, difuminant els traços amb cotó fluix o goma d'esborrar. En el model s'ha aplicat un ratllat suau al fons i s'ha difuminat. Després, s'han traçat les ombres més intenses.

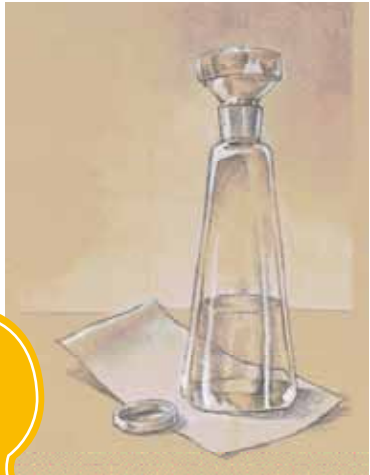
Acaba el bodegó incorporant-hi llums i ombres. Comença per les zones més fosques. A continuació, treballa els tons intermedis. Finalment, retoca les zones de llum amb la goma d'esborrar.

Pista

Amb traços de diferent intensitat i gruix es concreten els tons foscos i els intermedis. Es difuminen lleugerament algunes àrees i, amb la goma d'esborrar, s'obtenen zones de llum.

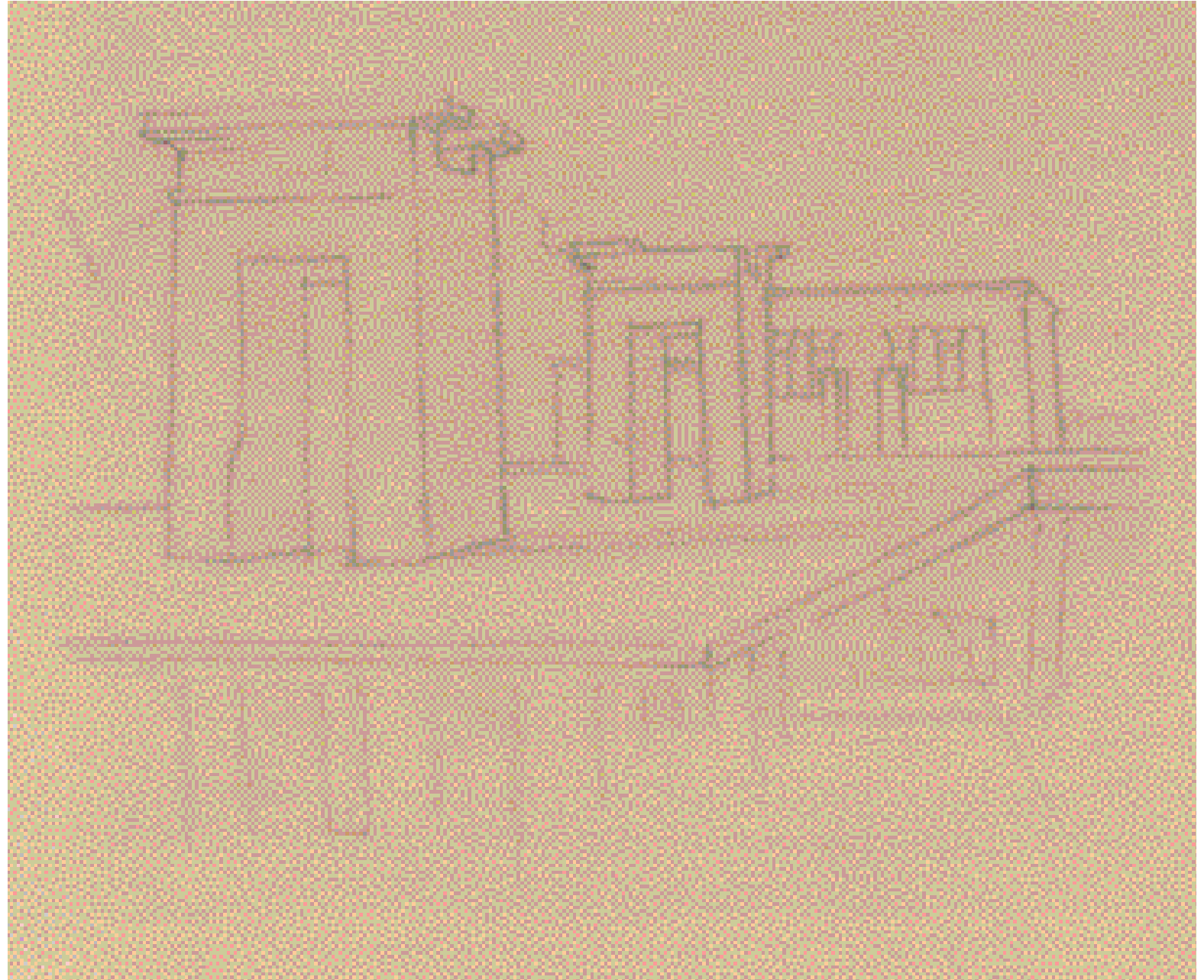
Traça línies generals per encaixar el dibuix. Utilitza el llapis de grafit i la goma d'esborrar per realçar els blancs.

**Pas
a
pas**

En una grisalla es fa servir el color del suport com si fos el to mitjà del dibuix.

1. Després d'encaixar el dibuix, es marquen les zones fosques amb ratllats de llapis, i les clares, amb una aiguada de pintura al tremp blanca.
2. S'intensifiquen les ombres i les llums amb grafit i, al final, amb pintura al tremp blanca.

Observa el model i reproduueix la imatge aplicant-hi el procés de la tècnica de grisalla.

Pista

S'encaixa el dibuix i es decideix com hi estan representats els valors intermedis: amb blancs o amb negres. Es tracen les línies que divideixen els plans blancs i els plans negres.

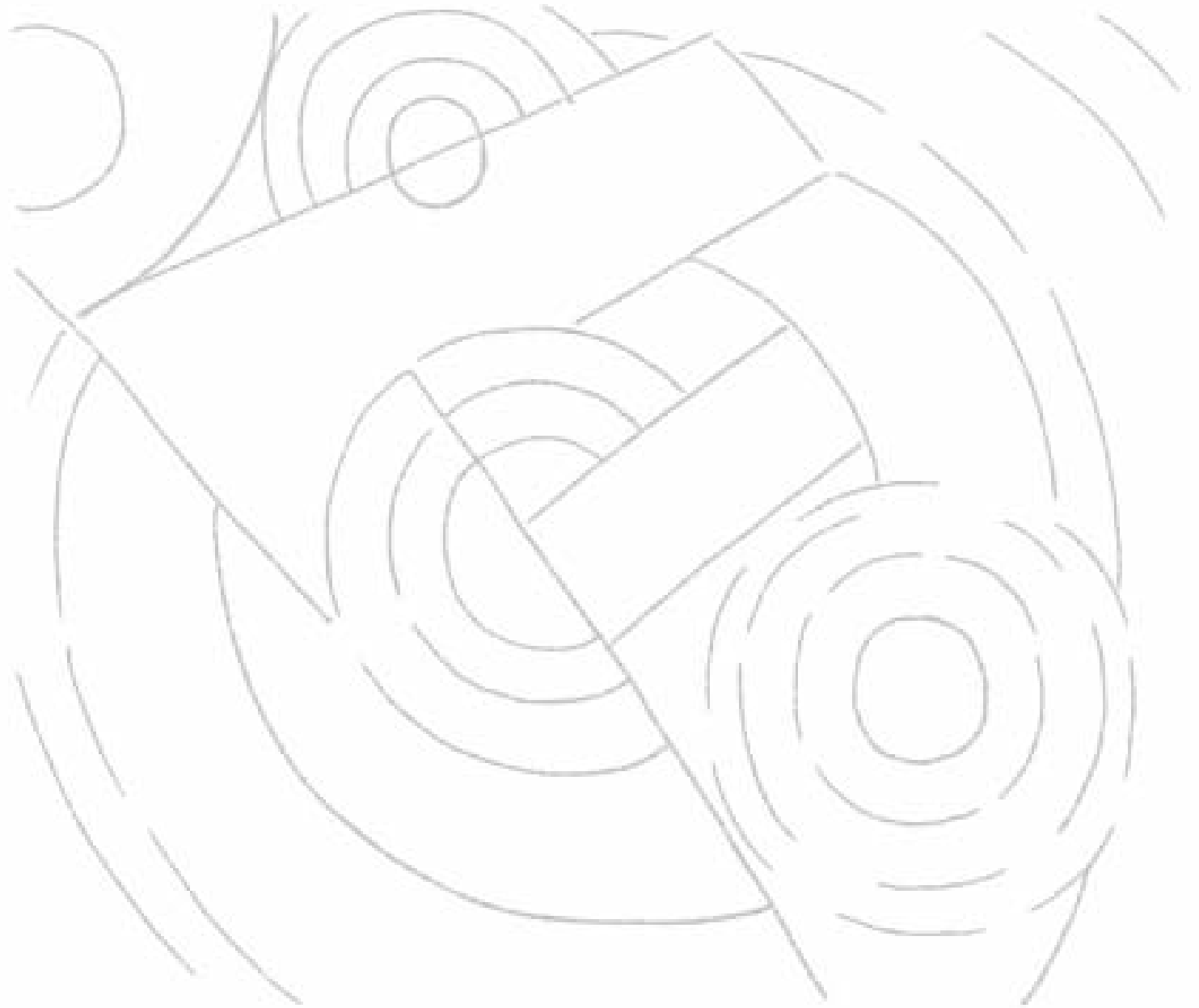
Interpreta els valors tonals de la foto amb una imatge d'alt contrast. Traça els límits de les zones de llum i ombra amb llapis. Emplena les ombres amb pinzell i tinta xinesa.

Degradació monocroma

APLICACIÓ

Ritme. Alegria de viure.
Robert Delaunay, 1931.

- ▶ Observa l'obra en color i la interpretació en blanc i negre. Tria un dels colors utilitzats a l'original i interpreta amb aquest color l'obra en versió monocroma. Fes servir pintura al tremp, barrejant el color seleccionat amb blanc o negre per obtenir-ne diferents tons de brillantor.

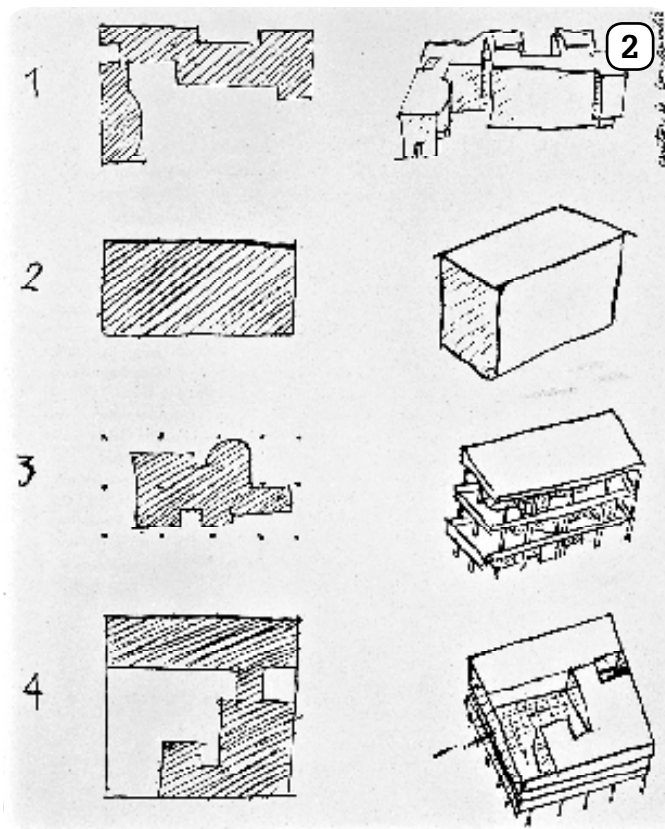
Home emboçat. Diego Velázquez, segle XVIII.

1. La quadrícula d'aquest dibuix fet amb llapis serveix per conservar les proporcions de l'esbós en traslladar la figura al llenç de mida més gran.

Els esbossos són dibuixos esquemàtics i ràpids, sense detalls definits, fets a mà alçada. Poden servir per plasmar una idea que l'artista té al cap, o per apuntar alguna cosa sobre la realitat amb el propòsit de fer-ho després amb més detall. Els artistes utilitzen els esbossos per analitzar i explorar idees, estructures, composicions... Segons la finalitat que tinguin, aquests dibuixos poden arribar a diferents nivells de detall. La majoria són monocroms, tot i que de vegades els autors fan estudis de color en els seus esbossos.

2. En arquitectura, l'esbós constitueix un estudi previ de l'obra, i resulta molt útil per visualitzar les complicacions o mostrar els possibles errors de plantejament.

Esbós de projecte. Le Corbusier, segle XX.

Estudi per a la sibil·la líbia. Miquel Àngel, 1512.

3. Dibuixar esbossos de models al natural serveix als artistes per estudiar les postures i els moviments que es representaran després a les obres.

- Dibuixa una màscara en to monocrom. Selecciona un color i la tècnica que consideris més adequada per fer-ho. Utilitza els exemples de referència, i afegeix-hi les formes i els motius que triïs.